

Oleh Kravchuk, Postgraduate Student
*Higher Education Institution «Open International University
of Human Development «Ukraine»
Kyiv, Ukraine*

**Ruslan Skupskyi, Doctor of Economics Sciences, Professor,
Head of the Department of Entrepreneurship,
Management and Administration**
*Separate Structural Subdivision of Higher Education Institution
"Open International University of Human Development "Ukraine"
Mykolaiv Institute of Human Development
Mykolaiv, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-495-5-22>

THE PARADIGM OF RISKS IN THE FORMATION OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE AGRI-FOOD SECTOR

ПАРАДИГМА РИЗИКІВ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ

Агропромислове виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Ризиковість аграрного бізнесу визначає ряд факторів, таких як: сезонність виробництва, залежність від погодних та кліматичних умов, тривалий період обороту капіталу, велика складність зміни асортименту продукції та технології, ряд інших причин. Дане твердження справедливе для сільського господарства всіх країн, але особливо великих ризиків зазнає агропромислове виробництво країн, економіки яких розвиваються або перебувають в процесі трансформації.

Ризик є об'єктивним елементом підприємницької діяльності. Але в сільськогосподарському виробництві ризик є значно більшим в силу ознак, характерних тільки для цього виду господарювання. Сезонність виробництва, довгий термін обігу капіталу, значна залежність від природо-кліматичних умов, велика кількість суб'єктів господарювання, неможливість узгодження між ними усіх видів діяльності – це далеко не повний перелік усіх факторів.

Джерелами або факторами ризиків у агропродовольчому виробництві є соціально-економічне середовище, природо-кліматичні умови та людський фактор. Нестабільність та невизначеність в діяльності аграрних підприємств визначають дві групи ризиків (першопричини ризиків в агропромисловому виробництві) – ринкове середовище та природо-кліматичні умови. За впливом на етапи сільськогосподарської діяльності:

- ризики, що можуть негативно вплинути на отримання продукції запланованої кількості та якості;

- ризики, що можуть мати негативний вплив на отримання фінансового результату діяльності підприємства.

З проведенням аграрної реформи та становлення ринкових відносин в аграрному секторі (збутова) маркетингова діяльність часто визначає економічну ефективність роботи підприємства. Відповідно, виробивши продукцію і отримавши певний якісний та кількісний результат, сільгоспвиробник має справу з наступною групою ризиків – ринковими ризиками, до яких відносяться:

- маркетингові ризики – відсутність необхідної ринкової та транспортної інфраструктури, значне збільшення собівартості, викликане високими маркетинговими витратами, упаковка;

- цінові ризики – ймовірність продажу виробленої продукції за ціною, яка не гарантує прибуток внаслідок продажу продукції в період її найбільшої кількості на ринку, сезонність продажу продукції;

- фінансові ризики – доступність до фінансово-кредитних ресурсів, валютний ризик, дорогий капітал-високі відсотки кредитів, операційне, боргове забезпечення;

- юридичні ризики – майнові ризики, контрактні ризики, ризики управління персоналом;

- інституційні ризики – закони та розпорядження уряду, місцевих органів влади, ситуація на світовому ринку сільськогосподарської продукції, регуляторна політика, непослідовність та суперечливість державної політики в аграрній галузі;

- інформаційні ризики – доступність інформації відносно кон'юнктури ринку, стан інформаційної інфраструктури, відсутність інформації про бізнес-середовище;

- ризики персоналу – кваліфікація та мотивація спеціалістів, їх адаптованість до умов ринкового середовища, рівень управління персоналом на підприємстві тощо [4].

Оцінюючи перспективи розвитку інвестиційної діяльності аграрних підприємств під впливом цілого ряду нагальних проблем, що перешкоджають залученню інвестицій в їх основних капітал через ринкові ризики та ризики виробничої діяльності, не варто забувати про специфічні якості ризиків, які притаманні тільки аграрним ризикам, зокрема:

- протидія ризиків (в ринковій економіці ціновий ризик та ризик низького врожаю протидіють один одному);

- системність ризиків (природо-кліматичні умови можуть одночасно впливати на велику кількість сільськогосподарських підприємств);

- інерційність (системні ризики, які безпосередньо діють на певну галузь (рослинництво або тваринництво), через певний проміжок часу впливають на все сільське господарство);

- взаємозалежність (різкі коливання обсягів виробництва зерна (виробничі ризики) створюють нестабільність його пропозиції на ринку (маркетингові ризики), а нестабільність пропозиції тягне за собою посилення впливу цінових ризиків тощо). Всі ці якості необхідно враховувати при виборі інструментів управління та мінімізації інвестиційних ризиків агропродовольчої сфери [3].

Низький рівень участі аграрних підприємств в інноваційному процесі зумовлений численними факторами. Так, за даними [2] виявлено, що основними факторами, які стримують розвиток інноваційного процесу, є: нестача власних коштів (60,1%), висока вартість нововведень (56,7%) та високий рівень ризику (52,4%) (табл. 1).

До другої групи віднесено такі фактори: тривалий період окупності інвестицій (50,2%), не вигідні умови банківського кредитування (49,5%), нестача висококваліфікованого персоналу (47,8%) (табл. 1).

Для обліку, аналізу та управління інвестиційними проблемами та ризиками необхідна їх стратифікація за певними ознаками та з урахуванням особливостей галузевого середовища тощо.

Узагальнюючи різні підходи, щодо поділу інвестиційних ризиків на групи, відмічаємо наявність таких груп інвестиційних ризиків: економічні, законодавчі, фінансові, екологічні, техніко-технологічні, кримінальні, управлінські, правові, соціально-економічних, економіко-правових, фінансово-економічних тощо [1].

**Фактори, що стримують розвиток інвестиційної діяльності
в аграрних підприємствах**

Фактор	Середньозважений показник ступеня вагомості фактору, %
Нестача грошових коштів:	
а) власних	60,1
б) державних (бюджетних)	35,5
в) комерційних позикових	28,8
Висока вартість нововведення	56,7
Високий рівень ризику	52,4
Тривалий період окупності інвестицій	50,2
Невигідні умови банківського кредитування	49,5
Нестача висококваліфікованого персоналу	47,8
Складність залучення кредитних ресурсів	45,8
Низький платоспроможний попит на інноваційну діяльність	41,2
Недостатність інформації про нові технології та продукти	38,7
Слабка мотивація керівництва та кадрів до нововведень	36,9
Невідповідність пропозиції інноваційних продуктів запитам та вимогам підприємств	33,8
Недосконалість законодавчих і нормативно-правових документів, що регулюють та стимулюють інвестиційно-інноваційну діяльність	26,5

Джерело: складено автором за даними [2]

При використанні діалектичних та системних засад дослідження підходу розроблена комплексна система диференціації (стратифікації) інвестиційних проблем та ризиків сталого розвитку агропродовольчої сфери за ознакою й рівнем прояву (державний, регіональний, на рівні підприємства) через призму специфічних особливостей регіонального агропродовольчого виробництва.

Література:

1. Захарченко О.В., Алексеичук О.О. Складові формування інвестиційного потенціалу сталого розвитку агропродовольчої сфери регіону. *Бізнес-Навігатор*. 2019. №5-2 (54). С. 44–48.
2. Мельник О.І., Мельник А.Г., Малиш Л.Б. Іноземне інвестування як фактор розвитку аграрного сектора України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С. 32–37.

3. Skupskyi R., Lyashenko V. Investment context of steady development of agrofood sphere. Socio-economic development of the regions in conditions of transformation. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020. P. 112–120. ISBN 978-83-66567-01-6

4. Skupskyi R., Zubkov R., Lyashenko V. Diagnostics of investment and innovation activity of enterprises: methodical basis strategis development of the region-leaders. «Economics and Finance». Agenda Publishing House. London, United Kingdom. Issue 1. 2020. P. 54–69.